

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 5. Ljubljana, 1. sušca 1896. XXXVI. leto.

Vsebina: M. Poklukar: Učiteljska nameščenja. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — J. Ravnikar: Martin in Jera. — Jakob Dimnik: Narodopisna češko-slovenska razstava v Pragi l. 1895. — Listek. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Učiteljska nameščenja.

(M. Poklukar.)

Bližamo se cvetoči pomladi. Sneg se polagoma odmiče s solnca v senco; brstovje že razganja tesne zimske oklepe svoje; drobne ptičice se oglašajo druga za drugo; vse se vzbuja in hiti, da se dostojno in veselo oklene prihajajočega mladoletja. In človeštvo? Da, tudi ono se preobrazuje in pomlaja, kakor se zna in more. Dame si ogledujejo in izbirajo nove pomladne toalete, mladost hiti na plan, ker se neče izneveriti pesnikovim besedam:

„In tukaj in tam se sprebaja
Družina veselih ljudi.“

Starost pa s poželjivimi pogledi opazuje to živahno gibanje bolj iz zakotja, kajti ne zaupa še popolno svojih po desetletjih razrahljanih močij svežemu obnebju. Ljudski zastopniki v raznih zborih rešetajo stare in kujejo nove zakone narodom in stanovom v boljšo bodočnost. Tudi nam ljudskim učiteljem bo prineslo mlado leto 1896. novost v obliki volilne pravice, po nekod samo definitivnim učiteljem, drugod pa so bolj galantni ter jo hočejo pripoznati tudi našim tovarišicam učiteljicam. Na tem polju bode torej nekaj napredka, a druge težnje ubogega učiteljstva ostanejo še v prihodnje nerešene in to so pogla-

vite izmed naših zahtev, namreč zvišanje prenizkih plač in nastavljanje učiteljstva obdrži i v prihodnjem svojo staro šego v nepomlajeni celoti. Nimamo statusa, niti preciznega navoda, kako in komu naj se podeli izpraznjeno učno mesto. Zmožnost, službena leta, kvalifikacija t. j. delovanje za šolo v šoli in izvan šole bi jedino moralo biti merodajno. Dober prijatelj v krajnem ali okrajnem šolskem svetu ne bi smel več storiti, kakor vse drugo. Klečeplaztvo ima še zmirom odprta vrata na stežaj! Če dandanes kompetuješ, vpraša se te še vedno najprej, ali imaš tu in tam kakega znanca? Ali si bil že pri tem in onem? Idi gori in doli, desno in levo, ako ti je res na tem ležeče, da dobiš zaproseno mesto! Sramotno za nas, a resnično! Učiteljstvo vendar ni jata beračev brez domovja in brez pravic, temveč javen činitelj, kateri nima sicer primerne plače, a prisojenih mu je nekaj skromnih pravic, katerih ni brez posebnih razlogov prezirati. Lahko je dobiti v krajnem šolskem svetu vplivnega moža, čeprav morda analfabeta, na svojo stran. Ta potem deluje z vso namišljeno mogočnostjo, prosi in prosjači na višjih mestih, snuje deputacije ne mené se za to, ali dela s svojim početjem krivico ali pravico desetim boljšim prosilcem, kateri pa niso bili toli prijazni, da bi se bili prišli pokazat njemu, vaškemu veljaku. Kadar tako delajo neomikanci, gotovo je žalostno za naš stan, a stokrat sramotnejše je, če se v tako moledovanje spuste izobraženci, če bi se tako daleč spozabili celo juristi, poklicani zaščitniki pravice, ako so slučajno voljeni v krajni oziroma okrajni šolski svet. Vse mogoče in nemo-goče, resnične in neresnične napake drugih kompetentov se dobe, pretirajo in zasukavajo, a svojemu klijentu se poiščejo vse zlate in pozlačene prednosti v kolikor možni povečani meri, dokler se naposled ne doseže nekako ravnotežje nasprotujočih si sil, in iz tega kaosa pri in zoperporočil naj se imenuje novi učitelj.

Znan nam je kraj, kamor je pred nekaj leti kompetiralo mnogo starih ter na glasu dobrih učiteljev, med njimi čez desetletni nadučitelji, a dobil je službo mladenič, ki je bil komaj leto dnij stalen, ker je z možmi zanj prosil župan, kateri je sicer kmalu za tem z velikim hrupom izginil v morje pozabljenosti. Lansko leto je bilo slišati, da se je godila podobna gonja, katera pa ni imela zaželenega vspeha, ker se je stvar razbila ob pravičnosti sedanjega visokega c. kr. dežel-nega šolskega sveta. Ne vem, če se je v starih časih po sedanje cigansko beračilo za učna mesta. Težko! In če se je, lažje je to opravičiti tisti dobi, kakor tekoči. Takrat ni bilo tako urejenega nadzorstva, ne takih pripravnic in spričeval, ko sedaj; saj še prave komunikacije ni bilo. Ako je bil kompetent v kaki stranski vasi, moral se je resnično iti predstavljat, ker drugače bi se še morda dobro vedelo ne bilo, od kod je in kaj je. A dandanes je že do vsakega zelnika

cesta, po njih lahko švigajo nadzorniki nalik ribicam v potoku, tako da človek res ne more vedeti ne dneva ne ure, kdaj ga bo obiskal kak predstojnik, katerih je zopet toliko, da učitelj vse komaj more poznati. Vsak ud krajnega, okrajnega in deželnega šolskega sveta ima slobodno pot v šolo; če tem prištejemo še občinske odbornike v gospodarskih stvareh, razne zdravnike v zdravstvenem pogledu in dekanе v verskem oziru, kateri tudi smejo vsak v svoji stroki šole nadzirati, tedaj smo morebiti našli vse in vidimo, da jih niti vojaštvo nima tolik broj. Vender učiteljstvo ostaja le naprej preslabo plačano ter prehudo obloženo z delom. Podobno je, da podamo bolj poetičko sliko — pegazu v jarmu. Torej vsi predstojniki, kopica spričeval in morda precejšnja vrsta službenih let bi ne zamogla pri kompetenci pokazati prosilca v pravi luči in vrednosti, ta bi moral še sam kljuke pritiskati, in če bi imel ostati neimenovan — osamljen, kakor trst v puščavi, od vetra majan. Vedno naj bi bilo pred očmi, da tudi najmanjša krivica preobčutno zbada. Vestnega človeka že s tem hudo žališ, če ga mrzlo preziraš, ali staviti pustiš na nečastno mesto; kajti v svesti si je, da čast je dušna lastnina, in duša je izključno božje posestvo. Popisanim razmeram je pač učiteljstvo samo največ krivo, ker so iste ljudje iz naših vrst vpeljali, a skupna sramota za nas bi bila, ako bi se mogla ta nesmisel še dalje obdržati na površju in bi čim dalje, tem bolj procvitala. Veliko bi k ozdravljenju te silno pereče rane na učiteljskem telesu lahko pripomogli poslani zastopniki učiteljstva v šolskih svetih. Pomislijo naj, da je stvar resna in uvaževanja vredna za ugodni prospeh šolstva; kajti protekcijo samo na sebi je rodila krivica, a še usodepolnejši je okoliš, da se navadno z raznimi obljubami in stavljenimi pogoji protežiranim prosilcem že naprej zvežejo roke. Predno nastopi tak učitelj svojo izprosjačeno službo, že je zagotovljeno, kdo in kje se more zanašati nanj, kako se bo pometalo z njim in kdaj se bodo brisali obenj. Odločno in možato naj se pri oddajanju služb potegnejo učiteljski zastopniki za to, da se bode vedno upoštevala prosilčeva specifična vrednost s posebnim ozirom na njegovo starost. Učiteljski zastopniki so strokovni veščaki pri sejah, in njihov glas mora podreti tri druge. Kdor ne čuti toliko nevstrašnosti in sigurnosti v sebi, da bi potrebi oporekal, četudi se zameri temu ali onemu, ta naj ob priliki volitev v zastope izjavi, da ni za ta posel; potem si bode učiteljstvo že pravega izbralo, saj je vender še jeklenih značajev med nami. Kadar je med prosilci star učitelj z veliko družino in v slabem materijelnem položaju, naj se mu to ne šteje v greh, ampak v priporočilo. Ako se je v mladih letih moral boriti s pomanjkanjem, naj se mu vsaj na stare dni privoščei odmor od vsakdanjih skrbi, če je v obče sposoben za novo mesto. Takega reveža se občine in njihovi zastopniki navadno branijo, naj ga vsaj

učiteljska odposlanca ne odrivata. Upošteva naj se, da smo možje in mladeniči dolžni opravljati težje službe, a starčkom naj se odmeri kaj lažjega in boljšega. Tega si žele oni; tako bomo hoteli mi, kadar nam bodo moči pojemale in tako bodo terjali zanamci. Ne rečemo s tem, da naj bo jedino starost merodajna, ima naj i v učiteljski vojski vsak novinec maršalsko palico v telečjaku, a treba mu je vsekako izvanrednih zaslug, nenavadne sposobnosti ter pred vsem dobre volje, potem šele naj se mu odstopi prednost pred starejšimi kolegi. Ako bi se našega zastopnika hotelo majorizovati, naj vsaj odda svoj primerno podprt veto na zapisnik, da se ne bode v poznejših časih moglo reči: učiteljstvo je bilo prisotno, a ni ugovarjalo; sklep je bil soglasen! Če ta nestvor, imenovan protekcija, kmalu ne izgine popolnem s torišča, in ako nam bode dežela prošnje naše zaboljšanje plač tako reševala, kakor zadnjič, treba bode učiteljstvu druge strune napeti, poprijeti se bo radikalnega sredstva ter držati se ga z neomajano doslednostjo, dokler doseže svoj namen. Vsako leto so skupščine, a učiteljska društva zborujejo v poljubnem času. Tu naj se zaprosi po vseh okrajih visoko c. kr. vlado, da nas ona blagovoli prevzeti v svojo oskrb: **da se ljudska šola podržavi**, kakor so to storili učitelji na Goriškem. Kdor trka, se mu odpre, i ljudska šola se bo podržavila, ako bode učiteljstvo složno postopalo. Zakaj se terja, naj se notarijat podržavi, a o ljudskem šolstvu se ob tej priliki previdno molči? Upajo, da bi državni notarji ne imeli toliko dohodkov in ne tako prostega gibanja, kakor sedanji; a preverjeni so, da s podržavljenjem šole dobi učiteljstvo nemudoma primerne plače in tačasni vpliv na šolo bi preminil v hipu podržavljenja na vekov veke. Glejmo!

Leta 1891. so seboljšale učiteljske plače na Kranjskem. A kako? Kar se je jednim vzelo, to se je dalo drugim — pa mirna Bosna. Vsem 516 učiteljem skupaj se je navrglo 8000 glđ., a pri tem so se posamezniki vedli tako, kakor bi se nas bilo do brade z zlatom zasulo. Letos zboljšuje država plače svojim uradnikom, ki so bili že dosedaj v primeri z učiteljstvom dobro dotovani, a povišalo se jim bode tako, da je vsaj vredno pisati o tem: zadnja razreda dobita okroglo po 200 glđ. in deveti pa celih 400 glđ. več. Sam zboljšek tu je približno tolik, kolika pri nas vsa plača. Kak je razložek med njihovim in našim službovanjem? Res so odgovorni za vrednost v premičnem in nepremičnem blagu, toda če je človek moralno pravičen, česar uradnikom gotovo ne odrekamo, se slična odgovornost komaj čuti, ker se vse vrši nekako samo ob sebi. Učiteljstvo pa je odgovorno ne za minljivo reč, temveč za večno bitje, za duševni napredek učencev, za razvitek človeških duš. Ta odgovornost je gotovo važnejša, kajti naobrazba mladinska odločuje človeštvu prihodnost in ne za

jedno ali deset let, marveč za celo generacijo. Sploh se nam prizna velika važnost, ker se ve, da človeštvo sloni na treh stebrih: cerkvi, državi in šoli, a plačati po zasluženju nas nečejo ali ne morejo, zato rej si pomagajmo na povedani način sami, in Bog nam bode pomagal!

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

D.

Grbi.

c.) Grbi ogerskih dežel.

(Dalje.)

 Ogerski grb: Ščit je podolgoma razpolovljen in ima v desni polovici štiri srebrne in pet rdečih prog. V levi polovici pa se vzdiguje v rdečem polju srebrn patrijarhovski križ iznad zlate krone, s katero je okrašen srednji krog trojnega zelenega holmca. Nad ščitom je ogerska krona.

Ogerski državni grb združuje ogerski-, hrvatski-, slavonski-, dalmatinski- in erdeljski grb. Nad ščitom pa je ogerska kraljeva krona, katero držita dva velika angelja.

Ogerske državne barve so: rdeča-bela-zelena.

Grb erdeljski: Ščit je na dvoje razdeljen z rdečo poprečnico. V gorenjem modrem polju molí iz poprečnice črn orel, kateri ima tik sebe na desni strani zlato sonce, na levi pa proti levi obrnjen zlati lunin krajec. V dolenjem zlatem polju vidimo sedem rdečih turbanov v dveh vrstah, po štiri in tri v jedni vrsti. Nad ščitom je knežji klobuk.

Deželne barve: zlata-rdeča-modra.

Hrvatski grb: Ščit je s srebrno in rdečo barvo na več polj v obliki šahovnice razdeljen. Nad ščitom je kraljeva krona hrvatska. Slavonski grb ima moder ščit, v katerem med dvema srebrnima povprek tekočima rekama beži na desno kuna naravne barve v zelenem polju. Nad zgornjo reko visi zlata zvezda, nad ščitom pa je kraljeva krona.

Deželne barve hrvatske: modra-bela-rdeča.

Deželni barvi slavonski: bela-modra.